

Angelo non conceditur, nisi quoad motum localem, ut libro quarto visum est. Et hic discursus æque probat, non posse Angelum immutare appetitum sensitivum hominis, aliquid directe, et per se in illum efficiendo, ut facile consideranti, et applicanti patebit.

28. *Secunda conclusio.* — *Probat quoad Angelorum voluntates.* — Unde secundo concludendum est, tantum ex parte objecti, et medio intellectu posse Angelum movere alterius voluntatem. Hoc in Angelis est manifestum, quia seclusa efficientia per se, et immediata in ipsam voluntatem, non relinquitur alius modus movendi illam, nisi manifestatione, et propositione objecti, ac morali persuasione. Addit vero D. Thomas supra, etiam hoc modo, et ex parte objecti Angelum non posse sufficienter movere voluntatem, sed loquitur de motione sufficiente ad determinandam voluntatem quoad exercitium, ita ut necessario in tale objectum feratur: hoc enim modo sola Dei essentia clare visa necessario movet voluntatem, unde talis motio efficax, et efficacissima potius quam sufficiens dicenda est. Nihilominus tamen potest Angelus sufficienter voluntatem inclinare ex parte objecti, ut in illud ferri possit, si velit, imo non solum sufficienter, sed etiam superabundanter (ut sic dicam) persuadendo, et removendo impedimenta. Atque hoc etiam modo potest voluntatem hominis excitare, et movere.

29. *Specialiter probatur de humana voluntate.* — Est autem aliquid amplius peculiare in homine, ut notat D. Thomas, dicta quæst. 111, art. 2. Quia hominis voluntas, dum anima est corpori conjuncta, est colligata cum appetitu sensitivo, et in eadem animæ essentia radicata. Appetitus autem licet per se tantum possit moveri ex parte objecti, et media phantasia: nihilominus etiam quodammodo movetur ex parte corporis, quia cum appetitus sensitivus sit materialis potentia, moto, et alterato corpore excitatur appetitus, et ille quodammodo rapit secum voluntatem: dum ratio non potest satis advertere, quomodo in illa insurgere solent motus indeliberati, præsertim illi, qui dicuntur primo primi, ut in tractatu de Anima latius dicturi sumus. Quia ergo Angeli mediis humoribus, et spiritibus, vel aliis causis applicatis possunt corpus alterare, ideo mediante appetitu possunt, non tantum excitare pravas cogitationes in phantasia, et intellectu, sed etiam in voluntate ipsa vi appetitus pravos excitare motus, quodammodo naturales, et necessarios, quamvis non possit voluntatem sim-

pliciter ad consensum necessitare, ut in libro secundo, latius dicendum est.

CAPUT XVII.

AN SANCTI ANGELI AD CUSTODIENDOS HOMINES DEPUTATI SINT, ET QUOMODO.

1. *Deus per Angelos hunc mundum visibilem gubernat.* — Post illuminationem dicendum superest de reliquis ministeriis, quæ Angeli sancti, ut ministri Dei in hoc mundo visibili exercent: et quoniam omnia ad custodiam hominum maxime prædestinatorum ordinantur, ideo de hujusmodi Angelorum custodia consequenter dicendum est. Et supponendum imprimis est, Deum per Angelos hunc visibilem mundum administrare, et gubernare. Ita docet D. Thomas, 1 p., quæst. 110, art. 1 et 3, cont. Gen., cap. 78. Quamvis enim Deus, sicut omnia per seipsum immediate produxit, ita omnium habeat providentiam proximam, et particularem, etiam de minimis, ut in primo tomo ostensum est, nihilominus executionem hujus providentiæ, quam gubernationem vocamus, non vult solus immediate efficere, sed quibusdam creaturis utitur ad gubernandas alias. Quia consentaneum suæ bonitati judicavit, non solum creaturis suum esse, sed etiam virtutem agendi, et communicandi se aliis, illis impertiri, quod ad divinam bonitatem, et perfectiorem modum participandi illam maxime pertinet. Et ideo per quasdam creaturas influunt, et per superiora gubernat inferiora. Quia vero Angeli inter creaturas supremum gradum obtinent, ideo per illos hæc inferiora gubernat.

2. *Prædictum ministerium expriment Patres.* — Unde Dionysius, cap. 9, de cælest. Hierarch., per Angelos, ait, Deum gubernasse Gentiles et Hebræos. Et Augustinus quem divus Thomas adducit, lib. 3, de Trinit., cap. 4, dixit: *Sicut corpora crassiora, et inferiora per subtiliora, et potentiora quodam ordine reguntur; ita omnia corpora per spiritum vitæ et spiritus vitæ irrationalis per spiritum vitæ rationalis, et spiritus desertor per spiritum pium et justum, et ille per ipsum Deum.* Et addit inferius: *Nihil enim fit visibiliter et sensibiliter, quod non de interiori, invisibili, et intelligibili aula summi Imperatoris, aut jubetur, aut permittatur.* Quod fere per totum illum librum prosequitur. Et lib. 8, Gen. ad litt., cap. 24, dicit: *Angelis et Deo subdita est omnis natura corporea,* et lib. 83 quæstionum,

quæst. 79: *Unaquæque (inquit) res visibilis in hoc mundo habet potestatem angelicam sibi præpositam, sicut aliquot locis Scriptura divina testatur.* Et idem sentit, lib. 5, de Civit., c. 9, ubi inter causas ordinatas a Deo in hoc mundo ad ejus gubernationem, angelicos spiritus ponit. Addit præterea D. Thomas Gregorium in 4, Dialog., cap. 5, dicentem: *In hoc mundo visibili, nihil nisi per creaturam visibilem disponi.* Et prius dixerat, *ea, quæ invisibili servant, esse invisibilia non dubitentur.* Hæc autem quæ esse credimus, nisi sanctos Angelos, et spiritus justorum, et Damascenus, lib. 2, cap. 3, destinatus esse dicit, *ut certas quique terræ partes custodiant, gentesque et regiones tueantur:* Denique Origenes, homilia 14, in Num., dicit, *opus esse mundo etiam Angelis, qui præsent, etc.*

3. *Universum duplici modo spectari potest.* — Ut autem quod, et quale sit hoc angelicum ministerium, et quis sit finis ejus, quantaque certitudine credendum sit, explicemus, considerare oportebit, universum hoc duobus modis spectari posse, scilicet, vel secundum suum naturalem cursum ad promovendas, et conservandas creaturas corporeas, et visibiles ordinatum: vel prout ad salutem hominum, præsertim justorum, et electorum institutum est, et gubernatur, et propter eum finem multa in eo mirabilia, et propter ordinem causarum naturalium fiunt. Priori modo consideraverunt philosophi universum, et ideo multi eorum nullum ministerium circa conversationem, vel generationem rerum sensibilium Angelis tribuerunt, quia vel Angelos omnino ignoraverunt, vel eorum efficacitatem circa corpora, aut necessariam connexionem cum illis assecuti non sunt. Alii vero ad summum tribuerunt Angelis, seu intelligentiis motionem corporum cælestium, quia intellexerunt non moveri a se, sed indigere motoribus extrinsecis, quos non alia superiora corpora, cum nulla sint, sed spirituales, et intellectuales substantias esse conjecturarunt. Præter hanc vero motionem non crediderunt esse necessariam aliam curam, vel actionem Angelorum in hæc inferiora corpora: quia unumquodque secundum virtutem suam naturaliter operatur quantum potest, et per universalem cælorum influentiam singula ad sui conservationem, et omnia ad varios effectus producendos, sufficienter adjuvantur.

4. Et hæc fuit Aristotelis, et philosophorum melius sentientium opinio. Nam licet alii plures effectus, et generationes rerum sensibilium

immaterialibus substantiis, tanquam proximis causis tribuerint, id non nisi in magnos errores extreme contrarios declinando, confixerunt. Scilicet, vel tribuendo intelligentiis emanationem unius ab alia, scilicet inferioris a superiore per creationem, et infimæ, earum totius mundi visibilis creationem, et gubernationem, ut opinatus est Avicena; vel constituendo separatas ideas, a quibus formæ sensibilium rerum ex materia ingenita educerentur, et sic universum, et species rerum generabilium conservarentur, ut Platoni tribuitur. Contra quos errores in Metaphysica, disput. 15, section. 2, num. 9, et disputat. 81, section. 1, et disp. 35, section. 6, et supra in libro sexto ostendimus, Angelos nihil posse agere in corpora, nisi localem motionem. Quo supposito, sequendo meram rationem naturalem, et considerato tantum sine naturali totius universi, opinio Aristotelis satis probabilis est.

5. *Prima assertio.* — *Angeli altiori modo præsent mundo, quam philosophi putarunt.* — At vero secundum Catholicam fidem, qua docemur, totum hoc universum esse propter hominem, et hominem ipsum ad supernaturalem Dei cognitionem, amorem, et cultum in hac vita præstandum esse creatum; et ad æternam alterius vitæ felicitatem omnem creatam naturam superantem esse ordinatam, longe altiori modo Angelos præsent sub Deo his rebus sensibilius, et immediatam curam, et operationem circa illas habere statuendum est. Nam Scriptura sacra frequenter refert mirabiles effectus, quos per Angelos DEUS in hoc inferiori mundo operatur, ut supra tractando de motu Angelorum et de potestate, quam habent ad assumenda, et movenda corpora monstravimus, et sequenti capite iterum ostendemus. Unde propter hanc causam totum hoc angelicum ministerium circa regimen universi ad custodiam hominum reducimus, quia ubi unum est propter aliud, ibi est unum tantum: totum autem ministerium angelicum circa res corporeas, sive inanimatas, sive irracionales, est propter hominum custodiam; ergo totum illud ministerium sub custodia hominum comprehenditur, tantumque, et tale est, quantum ad hominum salutem fuerit opportunum: nam ideo dicuntur Angeli in ministerium mitti propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.

6. *Assertio de fide.* — *Homines viatores traditi sunt Angelis ad custodiam.* — Igitur secundo, ac principaliter statuendum est homines viatores sanctis Angelis per ineffabilem

providentiam Dei in custodiam esse traditos. Hoc est de fide certum. Primo, quia est in sacra Scriptura expressum, Psalm. 90. *Quoniam An. elis suis mandavit de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis, in manibus portabunt te, ne unquam offendas ad lapidem pedem tuum.* Quem Psalmum de CHRISTO specialiter exponit ibi Augustinus, et sequitur Beda, et idem sentit D. Ambrosius, Luc. 4, Iræneus, libro 5, cap. 12, et aliqui volunt hunc solum esse sensum ejus litteralem. Sed probabilius est, sermonem esse generalem de omnibus hominibus licet de justis principaliter, et de Christo a fortiori, vel quasi per antonomasiam intelligi possit. Ita enim a principio Psalmi generaliter dicitur: *Qui habitat in adjutorio Altissimi, in protectione Dei celi commorabitur.* et eodem tenore usque ad finem Psalmi David prosequitur, et in particulari illa verba de omnibus hominibus exposuerunt communiter Patres ibi, Bassolis et Theodoretus qui alia testimonia allegant, et concludunt, ex his discimus, quod per Angelos quoque Deus sperantes in se custodiat. Idem habet Arnobius ibi, et Bernardus in expositione ejusdem Psalmi, serm. 43, et Matth. 4, Chrysostomus, hom. 13, Hieronymus, Beda, Anselmus, D. Thomas, et alii infra referendi. Et consonant verba ejusdem Prophetæ Psalm. 33: *Immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos,* ubi generaliter de timentibus Deum loquitur, et eodem fere modo loquitur Christus Matth. 18, dicens: *Videte ne contemnatis unum ex pusillis istis. Dico enim vobis, quia Angeli eorum in caelestis semper vident faciem Patris,* etc. De quibus verbis plura inferius. Et idem probant verba Pauli ad Hebr. 1: *Omnes sunt administratores spiritus, in ministerium missi, propter eos, qui hæreditatem recipiunt salutis.* Nam hoc ministerium ad prædictam custodiam præcipue ordinatur.

7. *Probatum etiam ex Patribus.* — *Probatum tertia ratione.* — Atque hæc testimonia generalia sunt: præter ea sunt multa alia, quæ de custodia singularum personarum, communitatum, provinciarum, vel regnorum in particulari loquuntur, quæ in singulis punctis paulo postea afferemus. Addi etiam possunt testimonia Patrum. Dionysius enim in cap. 9, de cœlest. Hierarch., specialiter de tertia, seu infima Hierarchia Angelorum dixit, *præesse humanis ordinibus, ut serantur ad Deum, et concertantur,* etc. Et Clemens Alexandrinus, lib. 6, stromat. circa finem. *Divina virtus (ait) præbet bona per Angelos, sive videantur,*

sive non videantur. Origines, hom. 8, in Genes., quod *Angeli tenent curam animarum nostrarum, et quod eis ab infantia, tanquam tutoribus, et curatoribus committimur.* Nazianzenus, Carm. 6, de Substantiis separatis, de ministrantibus Angelis sic ait, *Pronaque ad obsequium pars altera sustinet orbem, Auxilioque suo servat,* etc. Et Basilius, in cap. 8 Isaia, circa principium: *Angelis tanquam providis tutoribus, humani generis curam demandavit Deus ad custodiam, et salutem hominum.* Et optime Chrysostomus, serm. de Ascensione Domini, tom. 3. *Ad tutelam nostram constituit exercitus Angelorum,* et Theodoretus, l. 3, de curat. Græcor., circa finem, et Cyrillus, lib. 4, contra Julian., fere per totum, Augustinus optime in Soliloquiis, cap. 27: *Diligunt concives suos, idæque magna cura, et sollicitudine adsumunt nobis,* etc.; quod optime prosequitur Hilarius, Can. 48, in Matt. *Præesse Angelos absoluta auctoritas est.* Gregorius, lib. 2, Moral., cap. 15, alias 21, et lib. 4, cap. 27, alias 31. Ambrosius, lib. de Vidu., post medium, *Observandi sunt Angeli pro nobis, qui nobis ad præsidium dati sunt.* Et in Psalm. 37: *Quomodo, inquit, longe stant, qui ad adjumentum sunt attributi?* etc., et Psal. 43, in id: *Qui mandas salutes Jacob: salus (ait) in ministeriis Angelorum, qui ad protectionem hominum deputantur.* Ratio autem hujus veritatis ex sola Dei providentia, et mirabili dispositione, et dilectione erga homines sumenda est. Item ex hominum necessitate, propter dæmonum impugnationem, ut prædicti sancti, præsertim Chrysostomus et Cyrillus optime prosequuntur. Certum est enim hanc custodiam ex officio (ut sic dicam) non esse connaturalem Angelis, quia sunt alterius ordinis, et status sublimioris. Dico autem ex officio, quia liberali charitate, ac voluntate possent, etiam non jussi a Deo, illud opus misericordiæ erga homines exercere, ex divina tamen ordinatione illi muneri ex officio incumbunt.

8. *Assertio tertia. Singulis hominibus singuli Angeli deputantur.* — *Calvinus negat et Centuriatores.* — Hac igitur generali veritate posita, in particulari addendum est, singulis hominibus ab ortu nativitatis suæ singulos Angelos ad custodiam esse deputatos. Hanc assertionem prius in dubium revocavit Calvinus, lib. 1, Instit., c. 24, § 7, ubi fatetur omnes Angelos invigilare pro salute hominum; an vero singulis hominibus singuli Angeli deputentur, incertum esse. At super Psalm. 90, addidit, falsum esse commentum. Et sequuntur

Magdeburgenses, in Centur. Verumtamen assertio posita catholica est, quamvis enim non sit expressa in Scriptura, vel ab Ecclesia definita, tanto consensu Ecclesiæ universalis recepta est, et in Scriptura, prout a Patribus intellecta est tam magnum habet fundamentum, ut sine ingenti temeritate, ac fere errore negari non possit. Maxime vero illam docuit Hieronymus, Matth. 18, ubi ex verbis Christi, *Angeli eorum,* etc., colligit magnam esse dignitatem animarum, ut unaquæque ab ortu nativitatis habeat in custodiam sui Angelum delegatum. Idem habet Ecclesiast. 5, Isai. 66, ubi id confirmat ex verbis fidelium, Act. 12, qui de Petro dicebant, *Angelus ejus est,* quæ irridet Calvinus; sed revera ostendunt, jam tunc fuisse hunc communem consensum fidelium, et ita intellexerunt multi ex sanctis allegandis. Idem habet Hieronymus, epist. 27, ad Eustochium, in principio, et Basilius 3, contra Eunom., in princ., et lib. de vera Virgini., parum ante medium, et Isidorus, lib. 1, de Summo Bon., c. 10, citans eadem Scripturæ loca. Idemque habet Beda, lib. Var. quæst., q. 9, et act. 12, ubi adjungit verba Jacob Gen. 48: *Angelus qui eripuit me de cunctis malis.* Anselmus, in Elucidar., circa medium: *Unaquæque anima dum in corpus mittitur, Angelo committitur.* Item Bernardus, lib. 5, de Consid., c. 3, et ser. 12, in Psal. *Qui habitat.* Conveniunt Patres alii supra citati, præsertim Nissenus, lib. de vita Moysis, et optime Chrysostomus, hom. 3, ad Colos., et Orat. 14, ad Hebr. Quem imitatur Anastasius, Nissenus, q. 61, in Scripturam. Theodoretus, q. 3, in Genes., et orat. 10, in Dan. Cassianus, collat. 8, c. 17. Prius idem tradidit Justinus, q. 30, ad Gent., ubi nonnulla habet notatione digna, quæ statim indicabimus. Athanasius etiam, lib. de comm. Essent., circa fin., hac ratione Angelos *pædagogos hominum appellat.* Eusebius etiam lib. 13, de Præpar. Evang. c. 7, *Angelum (inquit) unicuique ad custodiam divinitus datum, ex Scriptura nos didicimus,* et statim addit etiam Platonem et Socratem ex eadem simile dogma sumpsisse. Quod tradit etiam Clemens, lib. 6, stromat. Ac denique Origenes, lib. 3, Periar., c. 2, et hom. 11, in Num., et 23, in Luc., et idem docent omnes expositores Catholicæ, circa testimonia Scripturæ citata, Mat. 18, Act. 12, Psal. 90, et Gen. 48, et in id Judith. 13, *Vixit Dominus, quia custodivit me Angelus ejus,* etc. Ac denique idem docent omnes scholastici infra allegandi.

9. *Objectio Calvinæ.* — *Sec objicit Calvinus per hoc extenuari gratiam Dei, quia majus Dei beneficium erit, magisque augetur hominum fiducia, si dicamus, omnes Angelos singulorum curam habere, quam si ab uno tantum Angelo unumquemque custodiri credamus.* Respondemus tamen vanam esse hæretici calumniam. Nam Catholici non affirmant ab uno Angelo ita unumquemque hominum custodiri, ut aliorum auxilio omnino destituatur, hoc enim neque a Catholicis asseritur, neque ex priori assertionem sequitur, nec verum est. Scimus enim plures Angelos eduxisse Loth de Sodoma, et posuisse illum extra civitatem, et dixisse illi, *salva animam tuam,* Gen. 19. Et Angelus qui duxit, et re-duxit Tobiam, non videtur ejus custos fuisse, quantum ex verbis ejus colligi potest. Et Dan. 10, Gabriel Angelus dicit, Michaelem venisse in adjutorium suum pro populo Dei. Igitur non minuitur ex illo dogmate Dei beneficentia, et providentia; sed mirum in modum augetur. Nam oportuit propriam curam uniuscujusque hominis quasi ex officio, ac peculiariter certo Angelo tribui: quamvis alii, vel ex universaliori munere, et superiore administratione, vel ex charitate communi, ejusdem hominis salutem procurent, vel orationibus, vel etiam officiis, prout occasio tulerit, vel postulaverit. Unde Origenes, hom. 4, in Psalm. 36, versus finem, ait. *Nunquam solus est justus, sed ne unius quidem aut duorum, vel trium tantummodo Angelorum societate subnixus est: sed exercitus ei virtutum præsto est.*

10. *Variis interrogationibus enucleatur superior assertio.* — *Oppositum vero similis de pluribus simul.* — Ut autem hujus assertionis sensus explicetur amplius, nonnullis interrogationibus satisfaciendum est. Prima est, utrum singuli homines a distinctis Angelis custodiantur, vel simul, vel successive? Utrumque enim attingit Magister, in 2, dist. 11, cap. 2 et 3, et putat necessario dicendum esse, plures homines ab uno Angelo custodiri, *sive eodem (inquit), sive diversis temporibus.* Quas particulas divisive, et non copulative sumit; nam statim rationem disjunctionis reddit. Quia quod omnes homines eodem tempore viventes a distinctis Angelis custodiantur, facile credi potest, quia numerus Angelorum excedit numerum hominum in quocumque tempore simul existentium. Necessarium autem putat, ut saltem in diversis temporibus unus Angelus plures homines custodiat, ita ut mortuo uno alium custodire in-

cipiat, et sic consequenter. Fundatur in hoc, quod numerus omnium hominum successive existentium a principio usque ad finem mundi major est, quam numerus Angelorum. Quod fundamentum magis urgebit, si supponamus, solos Angelos infimi ordinis ad custodiam singulorum privatorum hominum destinari. Sed nihilominus fundamentum est incertum, et ideo supra lib. 4, cap. 10, obiter diximus, nihil certum posse ad hanc interrogationem responderi. Est tamen verisimilius, unum Angelum nunquam custodire simul, nisi unum hominem: tum quia, si recte ponderentur verba Patrum, hoc magis indicant: tum etiam quia verisimilius est in solo infimo ordine Angelorum sanctorum plures esse personas, quam simul sint homines in quolibet tempore: Tum præterea, quia Angelus custos non potest esse simul in pluribus locis, et sæpe potest contingere, ut duo homines loco distantes indigeant locali præsentia, et assistentia sui Angeli, unde si esset unus, et idem, non posset utrique convenienter subvenire. Tum denique quia (ut in citato loco dixi) hoc magis munificentiam, et liberalitatem, ac potentiam Dei ostendit.

11. *De pluribus vero successive probabiliter sentit Magister.*—De successiva vero custodia plurium hominum ab eodem Angelo major est probabilitas, nec video conjecturam, quæ contrarium multum suadere possit. Justinus enim, in ult. questionum lib., q. 30, id quidem indicat, habet tamen fundamentum parum verisimile. Nam imprimis supponit, quod mox diximus, unum Angelum nunquam simul custodire plures homines, unde infert, sicut crescit numerus hominum, ita etiam crescere numerum Angelorum, non quidem in existendo, sed in munere custodiendi, *nam antequam* (inquit) *munus custodiendi assumant, alia munera eorum, qui præsentia propria, hominum causa explent.* At vero postquam unus Angelus uni homini custodiendo deputatur, nunquam illum deserere putat. *Aut enim* (inquit) *utrumque comitatur, animum dico, et corpus, aut certe animum comitatur post discessum ejus a corpore, usque ad tempus renovationis.* Ex quibus principiis aperte sequitur, nunquam amplius ad alium hominem custodiendum deputari. Sed illud secundum principium parum probabile videtur: nam licet post mortem, verisimile sit, Angelum custodem animas in gratia decedentes, et non plene purgatas, non deserere, donec ad beatitudinem perveniant: tamen circa animas jam beatas superflua esset custodia, et multo magis circa damnatas. Quam enim

actionem custodiendi posset Angelus habere circa animam damnatam, quæ nihil boni operari potest, vel circa beatam, quæ sua beatifica visione, quasi ab intrinseco ita custoditur, (ut sic dicam) ut necessario bonum velit, et ab omni malo avertatur, nullique periculo subiaceat. Munus ergo custodiendi hominum proprie et in rigore, in morte finitur, ut sumitur ex D. Thoma, 4 part., quæst. 113, art. 4, quoad justos vero aliquod ministerium Angeli custodis etiam post mortem durat, ut paulo post dicemus, finitur vero, cum anima ad ultimum terminum pervenit; ideoque ex hac parte nihil repugnat, unum Angelum successive plures homines custodire. Idque supponere videtur Origenes, hom. 11, in Num. dicens: *Unusquisque Angelorum in consummatione sæculi aderit in judicio educens eos secum, quibus præfuit, quos adjuvit, quos instruxit.* Est ergo hoc probabile, licet incertum.

12. *Secunda interrogatio. An solis prædestinatis deputentur Angeli?—Affirmarunt aliqui.—Rejiciuntur.*—Secunda interrogatio est, an omnibus hominibus Angeli custodes tribuantur. Quidam enim dixerunt, solis prædestinatis dari, eo quod Paulus asserat *Angelos in ministerium mitti propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Ita refert Origenes, tract. 5, in Joan., circa finem, et non reprobatur. Imo ad eam opinionem suadendam inducit quædam sacræ Scripturæ testimonia, quæ in hoc puncto nihil probant, ut patebit in sequenti. Et opinio ipsa omnino rejicienda est, ut D. Thomas docet in dicto art. 4, ad 3. Et ratio imprimis est, quia custodia angelica in latitudine auxilii sufficientis ad salutem continetur; sed auxilium sufficiens commune est reprobis; ergo etiam angelica custodia. Major probatur, quia homo de se est insufficiens ad resistendum dæmoni: sed Deus permittit reprobos tentari a dæmone; ergo etiam illis protectionem et defensionem sufficientem præbet: hanc autem (secundum convenientem ordinem suæ providentiæ) dat per Angelos custodes; ergo non debuit hanc reprobis denegare. Secunda ratio redditur a D. Thoma, quia custodia hæc in reprobis, licet non habeat effectum meriti vitæ æternæ, nihilominus per illam retrahentur a multis et majoribus malis, vel præcaventur. Adde etiam posse habere effectum meriti vitæ æternæ pro aliquo tempore. Tertia sit, quia hoc modo divina providentia justior et universalior ostenditur: declaratur a contrario, quia Deus permittit, prædestinatos habere dæmones ad eorum perniciem destinatos; ergo et reprobis

angelicam custodiam non denegat. Ultimo argumentor, quia reproborum custodia, etiam in bonum prædestinatorum redundat: nam per illam arcetur dæmones instigantes reprobos homines, ne nocent electis, quantum capiunt. Et hoc modo potest sufficienter responderi ad verba Pauli, sic enim ministeria Angelorum circa reprobos in bonum redundat eorum, qui hæreditatem capiunt salutis. Sicut de se dicit idem Paulus 2, Tim. 2: *Omnia sustineo propter electos, quamvis omnibus indifferenter inserviret, et pro omnibus laboraret.* Significare ergo voluit Paulus illis verbis, finem ministerii angelici in universum esse hominum salutem, et ideo circa omnes exerceri, licet fructus illorum maxime in his compleatur, qui cum effectu salvantur.

13. *Secunda aliorum sententia justis omnibus, etiam non salvandis deputari Angelos.*—Aliorum sententia fuit, non omnes homines, sed justos tantum habere Angelos custodes; justos autem omnes illos habere, sive salvandi sint, sive non. Ita indicat Dydimus apud Damascenum, lib. 1, Parallelor., cap. 7, dicens: *Probi ac sancti viri lucidos Angelos custodes habent, mali autem tenebrosos.* Item Evagrius apud eundem idem significat, dicens: *Scientiæ ac sapientiæ opes multos nobis Angelos adjungunt. At vir impius ac flagitiosus etiam ab eo Angelo, qui ipsi a puero datus est, disjungitur.* Quibus verbis indicat, Angelos non solum non custodire peccatores, sed etiam eos deserere, quos custodiebant, cum ipsi gratiam Dei deserunt. Et hoc etiam significavit Basilus, in 5 cap. Isaïæ, circa verba illa: *Auferam sepem ejus.* Nam per *sepem* intelligit custodiam angelicam. Et ait, unumquemque nostrum cum habeat Angelum custodem, huic se periculo exponere, *ut muro tutelari spolietur, si in peccatis deprehenditur.* Unde in id Psalm. 33: *Immittet Angelus Domini, etc., ait: Omni in Christum credenti Angelus assistit, nisi illum a nobis per improbas actiones profligaverimus.* Ubi duo indicat, et solos credentes in Christum habere Angelos custodes, et eos a se, peccando, profligare. Quod etiam insinuat in Psalm. 48, circa finem, et Hilarius, dicto can. 48, in Matth., solum dixit: *Angelos fidelium orationibus præesse.* Et Chrysostomus, hom. 60, tantum dicit: *Hic manifestum est, quia omnes sancti Angelos habeant.* Et Cyrillus, d. lib. 3, contra Julianum, prope initium, sic ait: *Dicitur enim per vocem Sanctorum sancto omnipotenti, et bene operari, eligenti, Angelis suis præcipiet de te, ut custodiant te, etc.* Origenes etiam,

hom. 31, in Lucam, de sanctis exponit dictum esse illud Psalm. 90: *Angelis suis mandavit de te, ut custodiant te, etc.,* et hom. 35, addit homines, qui sunt de Ecclesia, habere Angelos custodes, qui vident faciem Patris, eos vero, quia non sunt de illa Ecclesia, quæ non habet maculam, neque rugam, non habere Angelos custodes respicientes vultum Patris.

14. *Vera resolutio omnes homines viatores Angelum custodem habent.—Probatur.*—Dicendum vero imprimis est, non solum justos, sed etiam peccatores, neque solos fideles, sed etiam infideles, neque solos baptizatos, sed etiam non baptizatos, habere Angelos custodes. Hæc est communis sententia theologorum et Patrum, quos in priori assertione principali allegavimus. Et illam specialiter tradit D. Thomas etiam de Antichristo, in dict. q. 113, art. 4, ad 3, eamque sufficienter probant rationes adductæ contra præcedentem sententiam. Nam etiam peccatores, et infideles non destituuntur sufficientibus auxiliis, et consequenter, neque illa providentia, quæ ad illam sufficientiam pertinet, sub qua custodia Angelorum comprehenditur, ut declaravimus. Et patet quia infidelis indiget Angelorum custodia, et illuminatione, ut paulatim possit ad fidem reduci, et peccator fidelis, ut ad poenitentiam trahatur, et uterque ut a majoribus malis, et dæmonum nocentibus defendatur. Denique Scriptura simpliciter, et sine restrictione loquitur, et ita Sancti illam intelligunt: non potest ergo aliquo ex dictis modis limitari. Neque de Patribus allegatis contra dicunt Basilus, Hilarius, Chrysostomus aut Cyrillus, quia illi non addunt exclusivam, et aliis locis magis absolute loquuntur, ut ex Basilio citavimus, et ex Chrysostomo, præsertim Orat. 14, in ad Hebr., et hom. 40 in Matth., in Imperfect. Verba autem Didymi obscura valde sunt, maxime quoad secundam partem, in qua dicit *Angelos tenebrosos* custodire malos homines, nisi formaliter intelligantur de malis, quia mali sunt, ac si dicere voluerit, justos habere Angelos lucidos, quia ab illis illuminantur, et ex parte sua eis se custodiendos tradunt; malos autem potius se committere Angelis malis, a quibus excæcantur: quod intelligendum sic est, ut etiam ab Angelis sanctis, et lucidis, quantum in ipsis est defendantur, et illuminentur. Et eodem modo potest exponi Evagrius. Origenes autem in primo testimonio posset exponi, sicut priores Patres, quia indefinite loquitur, et non addit exclusivam, solumque significat, justorum custodiam ma-